רגש הכבוד: קריאה לקדש את השבת

מערך שיעור · אגרות הראי״ה · עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך המקורות. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

קהל יעד: חטיבת ביניים, תיכון ואולפנה, ישיבה קטנה ותיכונית · שיעור אחד (45 דקות)

מערכי השיעור נכתבו לעזר בלבד. הם לא נבדקו ולא אושרו על ידי מורים או אנשי חינוך, ויש להתאים אותם לכיתה ולשיקול דעתו של המלמד.

מטרות השיעור

• להכיר את דרך החינוך שמשתמש בה הרב קוק: פנייה לכבוד העצמי ולא לפחד.

• לחוש את אווירת כניסת השבת בארץ ישראל, בעבר ובהווה.

• לנסח בעצמנו פנייה חינוכית ברוח זו.

רקע למורה

בשנות רבנותו ביפו, ככל הנראה בשנת תרס״ט (1909), פרסם הרב קוק כרוז (״קול קורא״) אל בעלי החנויות ובתי הקפה, שהמשיכו לעבוד אחרי שנשמעה ביפו החצוצרה שהודיעה על כניסת השבת.

הכרוז אינו מאיים ואינו מעניש. הרב קוק פותח בדברי חז״ל על הדרך שבה מדברים עם עדים שעלולים לשקר, וממנה הוא לומד איך מדברים עם אדם כדי לעורר אותו.

פתיחה

שאלו: כשרוצים שמישהו ישנה התנהגות – מה עובד יותר: עונש, פחד או כבוד? ספרו על מקרה שבו מישהו פנה אליכם בכבוד, ואתם שיניתם משהו.

המקורות

מקור 1: ניצוץ החיים

חז״ל אמרו לעדים שעלולים לשקר: ״סהדי שקרי אאוגרייהו זילי״ – עדי שקר זולים הם בעיני מי ששוכר אותם (סנהדרין כט). כלומר, פנו לכבוד העצמי שלהם. הרב קוק מסביר למה זה עובד:

> ״אבל דבר אחד יש שעל ידו נוכל להגיע עד אותו המקום, ששם טמון הוא זיק-החיים המסתתר בקרב האדם פנימה, גם בעת אשר ירד בשפל הדיוטא התחתונה [בשפל המדרגה התחתונה] של העולם המוסרי זה הוא כח הכרת ערך עצמו והרגשת הכבוד, כבוד הנפש הראוי לאדם באשר הוא אדם. וכשיתעודד האדם להכיר את ערכו אז ישובו לו לאטם כל כחותיו והרגשותיו המוסריים הנרדמים, וישובו ויחיו.״

אגרות הראי״ה, כרך א׳, אגרת רכו · (תרס״ט)

מילים: בשפל הדיוטא התחתונה – בשפל המדרגה התחתונה

שאלות למחשבה:

1. לפי הרב קוק, מה נשאר באדם גם כשהוא ״בשפל המדרגה״?

2. למה תוכחה שבנויה על כבוד חזקה יותר מתוכחה שבנויה על פחד?

מקור 2: כשנכנסת השבת

> ״זכר ימים מקדם ראוי שיעלה על לבבנו, כשנים אשר ישבו בהן אבותינו על אדמת קודש הלזו, גם עתה בתקע התוקע והטמין המטמין ״נסתלקו התריסין וננעלו החנויות, הטמין

> המטמין והדליק המדליק״, [על פי שבת לה: בימי בית שני תקעו בערב שבת, ובקול התקיעות היו נסגרות החנויות] וקדושת שבת חופפת על כל ארץ ישראל, בא שבת באה מנוחה, והנפש הישראלית מתקדשת, פושטת את החול ואת מחשכיו ומתנשאת אל הקודש אל האור.״
>
> אגרות הראי״ה, כרך א׳, אגרת רכו · (תרס״ט)

שאלות למחשבה:

1. איזו תמונה מצייר הרב קוק? מה שומעים ומה רואים כשנכנסת השבת?

2. בימי בית שני תקעו בשופר בערב שבת, ובקול התקיעות היו נסגרות החנויות (שבת לה). איך מרגישים היום את כניסת השבת בשכונה שלכם?

מקור 3: הקריאה

> ״ע״כ שובו נא, אחים יקרים, שובו נא ונקדש את השבת, את יום הקדושה והמנוחה לישראל, נקדשהו בכניסתו, בזמנו ועתו״
>
> אגרות הראי״ה, כרך א׳, אגרת רכו · (תרס״ט)

שאלות למחשבה:

1. שימו לב ללשון: ״אחים יקרים״, ״נקדש״ (בלשון רבים). מה היא אומרת על היחס של הרב קוק לבעלי החנויות?

לסיכום

גם באדם שנפל נשאר ״זיק חיים״, והדרך להגיע אליו היא הכרת ערכו וכבודו. כך פנה הרב קוק לבעלי החנויות: לא באיום, אלא בקריאה של אחים לשמור יחד על קדושת השבת.